

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. h. pootlaan 242, alkmaar

adm.: merelhoven 273, capelle a.d. ijssel

C. P. PLOOY — EDE

VRIJHEID (1)

Galaten 5 : 1-12

In een konferentie van de C.S.R. te Delft, gehouden in Lunteren, over het thema: „De Revolutiegedachte”, mocht ik in twee morgensamenkomsten de bijbelbespreking inleiden, over de *vrijheid* van de christen, Galaten 5, en over de *strijd* van de christen, Efeze 6.

We willen op de voorpagina van Opbouw daar in deze maand iets van doorgeven.

Vrijheid mag voor ons geen ongekwalificeerd begrip zijn. Het krijgt „ergens” zijn vulling vandaan, vanuit het geloof of vanuit het ongelooft.

Over welke *vrijheid* heeft Paulus het in Galaten 5?

Het eerste vers wijst eigenlijk terug op de hele brief, die wel genoemd is het geloofsmanifest van de vrijheid. We vangen het beeld van de vrijheid, dat Paulus ons voortekent het beste op, door na te gaan wat hij in hfdst. 3 zegt over *Abraham* en in hfdst. 4 over *Sara*, van wier kinderen hij zegt: dát zijn de vrijen.

Daarbij is van belang hoe Paulus de funktie van de *Wet* ziet.

Abraham is gerechtvaardigd niet dóór de *Wet*, maar vóór de *Wet*, die pas eeuwen later op de Sinaï gegeven werd. De *Wet* is er pas later bijgekomen om slechts tijdelijk te funktioneren, nl. tot de komst van Christus. De *Wet* diende als soort oppasser om Israël in bedwang te houden tot Christus zou komen en wij door het geloof vrije mensen zouden worden. *Wet* impliceert onmondigheid. Israël verkeerde in de positie van een onmondig kind, dat tot zijn best-

wil gehouden wordt aan regel en gebod. Met Christus breekt de tijd van de Geest aan en waar de Geest is daar in vrijheid. We gaan dan in geloof en uit liefde eigener beweging doen wat de *HERE* van ons vraagt. Zie Jer. 31 over het nieuwe verbond met de *Wet* geschreven in het hart. Zie ook 2 Kor. 3.

Zo zijn we waarlijk kinderen van Abraham, die niet onder de *Wet* maar uit genade gerechtvaardigd is en leefde.

Paulus poneert zo krachtig deze vrijheid tegenover de jудаїsten, die haar bedreigen, omdat zij christenen uit de heidenen willen pressen tot de besnijdenis: zonder de *Wet* zouden deze geen echte kinderen van Abraham kunnen zijn.

Paulus ziet hier de uitloper van een konflikt, dat reeds in de tent van Abraham is begonnen: tussen Sara, de vrije en Hagar, de slavin: tussen het kind der belofte en het kind, naar het vlees verwekt. Het wordt heel scherp gesteld: het een sluit het ander uit, zoals ook Hagar en Ismaël tenslotte uit Abrahams tent verdreven zijn. Hier is tweërlei way of life, die niet kunnen samengaan in de gemeente van Christus: wettisch of uit geloof.

Zie ook het konflikt in Joh. 8 over de vrijheid. De Joden gaan er prat op kinderen van Abraham te zijn en niemand's slaven. Ze worden voor de kritische vraag gesteld: kinderen van Abraham, zeker, maar van welke moeder: van Sara of van Hagar, van de vrije of van de slavin? Van nature of geestelijk? Paulus' vergelijking van Jeruzalem met Hagar moet voor jood en jудаїst wel bijzonder schokkend zijn geweest!

Het is nu wel duidelijk, van welke kant Paulus de vrijheid in Christus *bedreigd* ziet: door jудаїisme en wetticisme, die de eeuwen door en tot nu toe onze vrijheid belagen. Want de toen in geding

zijnde besnijdenis was geen incident, maar exponent en symptoom van een totale levenshouding. Vandaar Paulus' scherpe reactie: het kruis van Christus is in geding! Als Paulus van de ergernis van het kruisevangelie (uit genade alleen) iets afdoet, zal hij geen last meer hebben van joodse en heidense vervolgers. Maar zo zou hij zijn geestelijke vrijheid in Christus verkwaselen voor wat meer politieke vrijheid. In Galaten 6 : 14 ziet Paulus op de beslissende momenten altijd weer het kruis staan tussen ons en een wereld, die, politiek en/of kerkelijk, haar eigen vleeselijke wegen gaat van zelfzucht, hoogmoed, geweld en onrecht, aan welke kant ook van de lijn tussen rijk en arm, kerk en wereld, rassen en standen, kapitalisten en proletariërs. Het beslissende scheidspunt kan nooit liggen in een of ander economisch plan of sociaal beginsel of politieke ideologie, maar in het kruis van Christus. Daar gaan de wegen uiteen tussen vrijheid en slavernij.

Daar hangt ook mee samen wat Paulus is vers 4 en 5 schrijft over de *verwachting*. Tweërlei verwachting stelt hij tegenover elkaar:

- a. door de *Wet*, — op wettische wijze opgejaagd van gebod tot gebod, van reglement tot reglement, van program tot program, van aktie tot aktie. Als ge daarvan de gerechtigheid verwacht voor jezelf en de samenleving, zegt Paulus, dan zijt ge los van Christus en staat ge buiten de genade. Daar heeft het kruis geen plaats in.
- b. Maar wij verwachten, zegt Paulus, door de Geest en uit het geloof de gerechtigheid, waarop wij hopen. Het verschil in beide verwachtingen is niet, dat de een alleen een gerechtigheid voor de samenleving najaagt en de ander alleen voor zichzelf ge-

rechtigheid zoekt; ook Paulus verwacht de nieuwe wereld, waarop gerechtigheid wonen zal, d.w.z. thuis zal zijn en geen ongewenste vreemdeling. Het verschil zit in een wettisch nagejaagde selfmade gerechtigheid voor mens en wereld, hier en nu, waarbij Christus en de genade geen rol spelen enerzijds, en de verwachting van de nieuwe mens en de nieuwe wereld als zaak van geloof en hoop op de wederkomende Christus. Het geloof belijdt de nieuwe wereld als een schepping van God, Gal. 6 : 15, zie ook 2 Kor. 5 : 17 en 18: wie in Christus is, is een nieuwe schepping, het oude is voorbij. Het nieuwe is begonnen, en het komt alles van God, die ons door Christus met zich verzoend heeft.

We zijn door Christus bevrijd voor een leven en samenleving in de vrijheid. En we zijn met God verzoend voor een leven en samenleving in een verzoende wereld. In Christus en door zijn Geest is de toekomst reeds begonnen. Christenen behoren de meest progressieve mensen te zijn. Konservatief is het, om met verschikking van de elementen van de oude wereld iets nieuws te willen suggereren. Het oude is voorbij, — het nieuwe is begonnen!

IN DIT NUMMER

- 269 Ds C. P. Plooy, Vrijheid (1)
- 270 Ds H. Smit, De moeite van het werkbegin
- 271 Ds G. v. d. Brink, Vragen stellen op catechisatie
- 272 D. W. L. Milo, Gelijke belastingplicht zou onrechtvaardig zijn (2)
Ds M. R. v. d. Berg, Jeremia
- 274 H. Langerak, Zoeken naar sonde en sieraad
- 275 Prof. C. Veenhof, Een „stichting”

H. SMIT — BARENDRECHT

De moeite van het werkbegin

De stille schaamte

Ik heb wel even gezeten met de gedachte, dat het nu volgende artikelje eigenlijk veel te licht van gewicht is om in de alleszins dege-lijke rubriek „Kerkelijk Leven” fier om zich heen te kunnen kijken. Toch plaats ik het maar. We kunnen ons er toch nog wel in herkennen. En dan beseffen we te meer dat wijzelf zo weinig reden hebben om fier om ons heen te kijken — in het kerkelijk leven en in welk levensverband ook! Het onderwerp is heel simpel. Het gaat over de moeite van het nieuwe werkbegin. Over de moeite van de nieuwe start na de grote vakantie. Daar zit je je eigenlijk altijd in stilte voor te schamen!

In wereldlijke sektoren wordt maar zonder meer verondersteld, dat we er na de vakantie weer stevig tegenaan gaan, als we zo gelukkig zijn werk te hebben. Moed en energie worden ons eenvoudigweg toegeschreven. In kerkelijke kringen wordt dezelfde zaak wat kalmer en plechtiger geformuleerd. Maar ook daar spreekt het telkens weer vanzelf, dat we „verkwikt en verfrist thans weer tot onze arbeid ingaan”.

En toch voelen we het vaak niet zo. Toch moeten we over een drempel heen. We kunnen tegen het nieuwe begin opzien. We schamen ons daarvoor heel diep. We schamen ons tegenover de mensen die de beproeving van de werkloosheid kennen. We schamen ons in stilte. En we doen ons best om de verkwikte indruk te maken die men van ons verwacht.

Toch kun je niet beweren, dat de moeite van de nieuwe start op luiheid wijst. Of op tegenzin in het werk waarmee we bezig zijn. Dat is gewoon niet waar. Je hoort dan ook wel de verzuchting... „Als we maar eenmaal weer bezig zijn...!” En dat is ook zo. Als we weer bezig zijn, dan is de inzet er weer. Dan zijn we blij te mogen werken. Dan is er toch ook weer de echte ijver. Waar komt die vreemde na-vakantie-drempel dan vandaan? Waar moeten we dan eigenlijk overheen, voordat het weer goed kan gaan?

Het nieuwe jaar

Het officieel-vastgestelde en het zakelijk-juiste vallen lang niet altijd samen. Dat geldt ook van onze tijdsindeling. Officieel begint het jaar op 1 januari en daar besteden we dan ook de nodige aandacht aan. Maar feitelijk zitten we op 1 januari *middenin* de jaargang. Denkt u maar aan onze scholen! Neen, zakelijk bekeken

hebben we het jaarbegin ergens in de tweede helft van augustus. Dan is de grote vakantie voorbij en dan beginnen de scholen weer met een nieuwe jaarkursus. Eigenlijk begint alles dan weer met een nieuwe jaargang. Ook in het kerkelijke leven wordt het zo aangevoeld en aangepakt. Een nieuwe cursus — van de katechisatie, van de bijbelkring en de vereniging. Voor predikers, huisbezoekers... voor alle kerkelijke werkers is het nieuwe jaar weer gekomen. Men maakt zijn plannen, men zet de nieuwe campagne op. Men overweegt wat men in het nieuwe jaar zal aanpakken, behandelen, beginnen, voltooien. Men tracht zich dat hele komende jaar voor de geest te stellen. Men tracht het in gedachten al te vullen. En daar heb je dan de dagen waarin je je verkwikt en verfrist zou moeten voelen door de genoten vakantie-vreugden. Maar dat gevoel overheerst niet. Het zijn juist vaak zware dagen. Je moet er doorheen. Als je maar eenmaal weer bezig bent...!

Maar hoe komt dat dan toch?

De trechter

Als een dominee helemaal niet meer tegen het preken opziet, wat is hij dan? Dan heeft hij de volmaaktheid bereikt of hij is een robot geworden! En aangezien in ons leven — helaas en gelukkig — nòch het één nòch het ander het geval is zien we wel tegen het preken op. Maar we zien ook weer verlangend uit naar het moment dat we met preken kunnen beginnen. Want als we bezig zijn, dan is het er-tegenop-zien voorbij! Dat is eigenlijk niet zo vreemd als het lijkt! In de vóór-momenten van de preekdienst komt de hele dienst van een uur door een uiterst smalle trechter in het moment van ons denken terecht. In dat moment trachten we de uurdienst te „bemachtigen”. Dat gaat niet. De spanning breekt zich baan en komt in zweetdruppels naar buiten. Maar als we bezig zijn, dan is de trechter weggevallen. Er is een soort van „gelijktijdigheid” ontstaan. Zorg en spanning lopen om zo te zeggen gelijkelijk op met de zinnen die we al prekend formuleren. Ze zijn aangepast aan het moment van ons bezig-zijn. En dat is te verwerken!

Dat trechterbeeld heeft een ruime toepassingsmogelijkheid. Jongens en meisjes op school, die volgelden behoren te zijn met moed en kracht... ze kijken zomaar ineens tegen dat hele komende schooljaar op. Ze beleven dat trechtermoment. Hoe kun je nu in één ogenblik klaarkomen met dat hele jaar. Als ze maar eenmaal weer bezig zijn...!

In kerkeraadsvergaderingen aan het jaarbegin, in „de stilte van het studeervertrek” van de pastor loci, ... op de diverse knooppunten van het kerkelijke leven gaat het veelal net eender. Het katechisatiewerk, de totaliteit van de huis-

Pastorale notities

Houdt wat ge hebt!

We lezen in onze bijbel (Hebr. 4:14): „Laten we vasthouden aan het geloof dat we belijden. Want we hebben een verheven hogepriester die de hemel is binnengegaan — Jezus, de Zoon van God”.

Gods Woord spreekt hier over wat wij hebben.

Een gelovige is iemand die wat heeft.

Zoals een kind zegt: ik heb een vader; ik heb een moeder; ik heb een onderwijzer, en daarover niet in twijfel verkeert, zo mag een gelovige zeggen: ik heb een God en Vader in de hemel en ik heb een hogepriester die voor mij bidt. Hoe weet een gelovige dat?

Omdat God het hem door zijn woord en door de verkondiging van het evangelie heeft doen prediken en omdat de heilige Geest zijn hart voor dat verkondigde woord en dat gepredikte evangelie geopend heeft.

Daardoor weet een gelovige wat hij heeft. Daardoor mag hij zekerheid bezitten. Daardoor kan hij zeggen: ik heb!

Zolang wij buiten de kennis van het evangelie om leven en zolang

ons hart voor dat evangelie gesloten blijft; zolang iemand onwetend of ongelovig is, kan hij niet zeggen dat hij heeft. Het is er wel, maar hij heeft het niet. Het staat buiten hem. Hij draagt er geen kennis van. Zoals Paulus van de heidenen zegt, zolang zij nog niet tot de kennis van het evangelie gekomen waren, dat zij zonder God en zonder hoop in de wereld leefden.

Maar een gelovige heeft. Een hemelse Vader. Een Middelaar en Verlosser, de mens Jezus de Christus.

Deze is de verzoener onzer zonden en Hij maakt zijn-vollbrachte offerande nog iedere dag geldig in het hemelse heiligdom.

Dat is de rijkdom van ons geloof. Dat is de heerlijkheid van onze belijdenis.

Laat ons deze belijdenis vasthouden. Houdt wat gij hebt. En laat niemand u die heerlijkheid ontroven. Anders komen we niet tot rust. Want de rust die er voor Gods volk overblijft is niet slechts een weldaad, die eerst na dit leven ons geworden zal, maar een weldaad waarvan het beginsel reeds hier in dit leven genoten wordt. Vertrouwt dan elkander.

Verstaat wat gij hebt!

B. Telder, Bilthoven

bezoeken, de problemen van de kerkjeugd en van de ouden van dagen, het preekwerk van elke zondag... het komt op die bepaalde datum in de tweede helft van augustus met geweld de nauwe trechter door. En het moet bemachtigd worden — vinden we — in dat éne denkmoment. En dan vraag je je wel eens af waar nu al die verkwiktheid en verfristheid gebleven is. De trechter-ellende! Als we maar eenmaal weer bezig zijn...!

Passende beschaamdheid

Ik heb al gezegd, dat de moeite van het nieuwe werkbegin helemaal niet hoeft te ontstaan uit luiheid of tegenzin. Dat was misschien voor menigeen een opluchting. En toch moeten we die opluchting maar niet overdrijven. Zeker, we lijken echt niet op het luie jongetje, dat maar vast bij voorbaat besluit niets te kunnen en niets te willen. We lijken veel meer op dat vreemd-ijverige jongetje, dat middenin een sloot met een breedte van 6 meter tot de erkenning komt dat de sprong toch wel wat te geweldig was. Geen luiheid maar teleurgestelde titaniëver! Geen werkschuheid maar doodgelopen werkdrijf! Waarom hebben we gepoogd het hele jaar in één moment te bemachtigen? Waarom die trechtermanipulatie?

Er blijft plaats over voor een werkelijke beschaamdheid. Niet over luiheid maar over ongelooft! Op dat punt moeten we elkaar en onszelf maar niet sparen. Waarom

ongelooft? Eenvoudig gezegd omdat we ons zorgen maken voor de dag van morgen (Matth. 6:34). De Here Jezus heeft zijn discipelen de ellende van de trechter willen besparen.

Denkt u eens aan Psalm 84:7 „Als zij trekken door een dal van balsemstruiken, maken zij het tot een oord van bronnen...”. Het gaat daar over de reis naar Jeruzalem. Op die reis mogen de pelgrims door geloof en gebed bij God krachten losmaken die hen dragen door alle moeite heen. Maar het ongelooft wil die krachten niet *onderweg* ontvangen! Het wil die krachten tot zijn beschikking hebben op het moment van de „planning”, op het uur van de begroting. Het wil dat God krachten geeft op de wijze van een blik konserveren — omdat we het nu al in handen hebben weten we dat we er straks uit kunnen putten. Maar zo geeft de Here zijn krachten niet. We moeten nu geloven, dat de regen er zal zijn, *wanneer* we het droge dal ingaan.

Jaar-planning heeft echt wel zin en betekenis. Het is goed belijnd te werk te gaan. Als we de spanning die dat begrotingswerk meebrengt maar steeds weer laten breken door de belofte van Christus, die zijn bijstand belooft voor elke dag (Matth. 28:20).

„Als we maar eenmaal bezig zijn...!” — we horen het meestal in de vorm van een verzuchting. Psalm 84 opent ons de weg om die uitdrukking nog eens te gebruiken. Maar dan in een grote blijmoedigheid. Hij zal er zijn! Onderweg!

G. VAN DEN BRINK — R'DAM-SCHIEBROEK

Vragen stellen op catechisatie

Dominee, wat denkt u van de pil?

Aldus de schallende vraag van een veertienjarige op catechisatie.

Het zal zijn enige niet zijn.

En wat is het nu: schepping of evolutie?

Wat heeft het voor nut om te bidden, als de Here God je gebed soms toch niet verhoort?

Waarom vindt God goed, dat mensen elkaar vermoorden?

Waarom heeft de Here God de duivel niet doodgeslagen?

De godsdienstleraar zegt, dat de wonderen bij de uittocht niet echt gebeurd zijn. Is dat zo?

Dat zijn de vragen.

En nog heel veel meer.

Wat doet de catecheet er mee?

Leerling zijn is: vragen stellen

Het typerende van het leerling-zijn in Israël is het vragen-stellen. Denk bijvoorbeeld aan Ex. 13 : 1-16. Daar wordt eerst (nog eens; zie 12 : 8, 15-20) het feest der ongezuurde broden ingesteld. Als het gevierd wordt, zit daar een stuk catechese aan vast. De vader zegt aan tafel tot zijn zoon (d.w.z. tot zijn zoons en dochters en de hele familie): Dit staat in verband met wat Jahwe voor mij gedaan heeft, toen ik wegtrok uit Egypte (vs. 8). Hier heeft dus de vader het initiatief. Hij geeft catechisatie. Even verder volgt de instelling van de lossing van de oudste zoon. In plaats hem te doden, wijdt de vader zijn eerstgeborene aan Jahwe en koopt zijn leven los met een offer. Merkwaardig is dat in dit geval geen catechese volgt. De vader geeft geen uitleg. Hij wacht op de vraag van zijn zoon: „Wat is dit?”. Op de vraag volgt dan pas de uitleg. Dit is, psychologisch gezien, een belangrijk element. Het is soms goed te wachten tot de jongelui zelf gaan vragen. Maar er zit méér achter. Het lijkt erop, alsof er tussen catecheet en leerling expres een bepaalde ruimte opgeroepen wordt, door de leermeester gemaakt, om gevuld te worden door de vraag van de leerling. In Deut. 6 : 20 vraagt de zoon „Wat betekenen toch die verordeningen, bepalingen en voorschriften, die Jahwe onze God u gegeven heeft?”. Dan lijkt het er haast op alsof die vader daar nog nooit iets van verteld heeft. Dat is natuurlijk onjuist. Maar blijkbaar heeft de vader ook hier telkens ruimte gelaten voor de vraag. Heeft hij niet alles tegelijk verteld? Bij de doortocht door de Jordaan worden 12 stenen in het water gelegd en 12 op de oever. Later vragen de kinderen: „Wat hebben die 12 stenen voor u te betekenen?” Zie ook Jozua 21:4. Dan wacht de vader dus weer op het initiatief van zijn zoon. Eerst komt de vraag, dan het antwoord. Intussen was de vader niet passief. Hij is misschien expres langs de Jordaan gaan wandelen om de vraag uit te lokken. Lukas vertelt dat de Here Jezus als jongen van 12 jaar in de tempel zat temidden van de leraren, terwijl Hij naar hen hoorde en hun vragen stelde (Luc. 2 : 46). De rabbijnen zijn dus aan het woord ge-

weest. Maar het werd geen monoloog. Ze hielden van tijd tot tijd hun mond en gaven de vragen een kans. In Handelingen 1 : 6 vragen de discipelen: Heer, herstelt ge in deze tijd voor Israël het koningschap? Uit die vraag bleek veel onbegrip, maar in het stellen van de vraag als vraag bewezen de leerlingen dat ze leerlingen wilden zijn.

Discipel zijn is: vragen stellen. Dat is zijn bijdrage. Daarin belijdt hij zijn onwetendheid en daarin eert hij de wijsheid van de meester, die hij geheel vertrouwt.

Van de kant van de onderwijzer gezien gaat het om een kunst die soms „meesterlijk” wordt beoefend. De leraar weet dan de grote vragen zo listig in het „aangeboden materiaal” te stoppen, dat de leerling heus denkt dat hij daar zelf op gekomen is. Intussen denkt de leraar met plezier: „Ja hoor, daar komt-ie”. En hij heeft het antwoord klaar. En samen zijn ze een stuk verder gekomen.

De puur docerende methode valt af te wijzen. Een catechisatieuur is nog niet geslaagd, als de dominee ongestoord een half uur tegen een blok zwijgende toehoorders heeft aangeprekeerd. Juist niet. Hij doet er beter aan zijn publiek eens flink op de tenen te gaan staan, zodat de hele zaak in rep en roer gaat en allerlei problemen rijzen. Dan wordt weer het vraag- en antwoordspel geboren, waarbinnen het onderwijs in Israël zich voltrok.

Er valt zoveel te vragen

Waarom moeten we tweemaal naar de kerk?

Mag je op zondag zwemmen?

Waarom zijn er zoveel kerken?

Moet je, als je echt van plan bent te trouwen, eerst een briefje halen op het stadhuis?

Kun je werkelijk zeggen, dat „onze godsdienst” de enig ware is?

Er valt zoveel te vragen.

En wat doet de catecheet ermee?

Het kan zijn dat iemand zegt: „Man, ik wou dat ik eens vragen kreeg! Ze zitten er bij als een stel zoutzakken.” Dat is dan een probleem apart. Soms is het alleen een tijdelijk verschijnsel. In de puberteit slaan sommigen een tijdlang dicht. Maar dat wil helemaal niet zeggen, dat er geen belangstelling is. De vragen komen vanzelf terug. In nog groter getale.

En wat doet de catecheet er mee?

We moeten m.i. oppassen voor twee fouten.

a) voor een „democratische houding”, die goed vindt dat de catechisanten met hun vragen en problemen de dienst gaan uitmaken. Onlangs speelde een 4-MAVO-klas het spelletje heel leuk. Ze bleven maar vragen stellen en ontregelden op die manier heel bewust de les. De zogenaamd democratische houding van de leraar die hieraan toegeeft, zal hem berouwen. Deze gang van zaken is bovendien onverenigbaar met het wezen van de catechese: onderwijzen, namens de Heer!

b) de autoritaire houding van de catecheet, die bang is voor kritiek, niet gestoord wil worden in zijn rust, met blinde ijver zijn programma afwerkt, of van mening is dat die „snotjongens” (excuus!) behoren te luisteren. Hier valt natuurlijk geen goed woord van te zeggen.

Het zal anders moeten.

En het moeilijke is, dat dat „andere” niet in regels te vangen is.

Onderwijs geven is: telkens weer voor een nieuwe situatie staan. Telkens opnieuw beslissen. Telkens je afvragen: hoe doe ik het nu? Het kan zijn, dat er ineens zulke hete vragen op je afgevuurd worden, dat je — om het grote belang van de zaak — je hele les

moet omgooien. Je moet dan op staande voet een nieuw uitgangspunt kiezen in de Heilige Schrift en zo wordt een nieuwe „les” geboren, die leermeester en leerlingen veel verder brengt. Dat gebeurt niet elke keer en je kunt dat nooit „maken”. Zulke catechisaties zijn een geschenk en die moet je van tijd tot tijd „krijgen”.

Kort en ietwat schematisch uitgedrukt zouden we willen zeggen, dat het in een goed contact tussen leermeester en leerlingen verloopt naar de orde: woord-vraag-antwoord-woord enz.

Vraag of protest

Soms wordt de vraag niet bepaald vol respect gesteld. De vraag krijgt het karakter van een protest, gemengd met brutaliteit.

Op dit punt moet de catecheet m.i. alle wijsheid en voorzichtigheid betrachten.

Hij krijgt duchtig te maken met pubers en hun puberteit.

Een griezelig onderwerp om over te schrijven als zoonlief over pa's schouder meeleest. Eerlijk gezegd sloeg ik dit stukje daarom het liefst over. Of ik zou de jongelui willen vragen het over te slaan. Maar dat werkt natuurlijk averechts. Laat ik daarom zeggen, dat ik dit niet schrijf in de houding van: Daar zitten nou die pubers! Ik weet nog veel te goed hoe het was, toen ik er zelf in zat!

Wat ik, heel kort, wil zeggen komt hierop neer. In de puberteit gaat een jeugdig mens op reis naar een nieuwe wereld. Het oude laat hij achter. Dat deugt niet meer voor hem! De onzekerheid maakt hem angstig en tegelijk nieuwsgierig. Waar zal hij terecht komen? Oude banden maakt hij los. Niet omdat hij aan de ouderen een zo grote hekel heeft. Dat lijkt maar zo. Maar omdat hij op zoek is naar zichzelf en naar het echte, ware, authentieke. Hij komt in botsing met ouders en leraren. Nogmaals: niet omdat hij die mensen zo slecht vindt of een hekel aan ze heeft. Maar omdat hij bezig is de weg zelf te zoeken. Dat hij straks uitkomt op een punt dat merkwaardig dicht ligt, bij het punt, waarop hij zijn vader verliet, heeft hij nog niet in de gaten. Hij zoekt het nieuwe.

Nu denk ik aan het geval van een catechisant die een zeer onorthodoxe stelling poneert op catechisatie, die niet bepaald de vorm heeft van een vraag. O nee: de jongeman mist elke bescheidenheid: hij weet het zeker. De stelling is intussen in strijd met de Heilige Schrift en gaat vierkant in tegen de belijdenis van de kerk en tegen alles wat die jongen thuis altijd gehoord heeft.

Wat zal de catecheet daarop zeggen?

Om te beginnen kan hij paniekerig reageren op de „valse profetie”, die hier de gemeente binnendringt. Hij kan met grote kracht de dwaalleer bestrijden en de jongen in kwestie staat dan geboekt als aanhanger van de dwaalleer (Marxist b.v.).

In de tweede plaats kan de predikant het gebrek aan eerbied, de brutale toon en de aanval op zijn autoriteit in het prestigevlak trekken en heel hard terugslaan. Dan is hij alle contacten kwijt. De botsing zal eindigen met een formele overwinning van het wettige gezag. Maar alles is verloren.

Het kan ook anders.

Er kan ook een opvang zijn vol herkenning en begrip. De predikant begrijpt dan dat die jongeman weliswaar met grote stelligheid verkondigde dat het zó was en niet anders, maar dat hij morgen, op school met even grote stelligheid de belijdenis der vadersen zal verdedigen. Met andere woorden: Hij kan begrijpen,

Vervolg op pag. 272

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

Gelijke belastingplicht zou onrechtvaardig zijn? (2)

We komen terug op dit onderwerp. Mocht u het wat moeilijk vinden, leest u het dan vooral. In deze rubriek staan niet enkel bladvullingen en belasting is iets, dat elk gezin aangaat. Bovendien is rechtvaardigheid, bedoeld: rechtvaardige verdeling van lasten, een onderwerp, waar u niet omheen kunt. Br J. B. Vos van Amsterdam gaat thans verder:

Wat betreft de eventuele *billijkheid* van gelijke belastingplicht. U schrijft: „maar hogere inkomens zijn als regel het gevolg van hogere inspanningen, hogere prestaties, hoger intelligentie en hogere werklust”. Dat is maar ten dele waar.

De bankdirecteur, die een voordelige geldtransactie heeft gesloten, heeft niet een grotere inspanning geleverd dan de ongeschoolde arbeider, die de hele dag in de fabriek met rollen staaldraad van 50 kilo heeft gesjouwd. En als die arbeider op een dag niet 50 maar 60 rollen heeft verplaatst, dan levert hij een hogere prestatie, die hij niet in zijn loonzakje terugvindt.

Hogere intelligentie? Inderdaad, dat wordt beloond. De reden hiervan is mij overigens niet duidelijk. Hogere werklust? Ja, de mate van werklust mag een reden zijn voor inkomensverschillen, omdat het belonen van werklust, evenals de beloning van inspanning, niet diskrimineert m.b.t. de plaats, die iemand in onze economie heeft.

Er zijn nog andere oorzaken van inkomensverschillen zoals „beter ellebogenwerk”, „grotere sluwheid”; „betere relaties”. Waarom noemt u ze niet? Ze zijn even reëel als de door u aangehaalde redenen. Dit alles is geen rechtvaardiging van de huidige inkomensongelijkheid, laat staan van een inkomens-denivellering, zoals door u gewenst wordt.

—o—

Zo, hier springen we er even tussen. Want de 4 factoren die voor de hogere inkomens pleiten zijn volstrekt niet weerlegd door br Vos. „Hogere inspanning” ziet hij zo niet zitten. Wij wel. Wanneer wij, in plaats van voordelige financiële transacties (voor onze baas, wel te verstaan, niet te eigen bate) 50 of 60 rollen staaldraad zouden moeten versjouwen, zou dat voor ons een enorme inspanning betekenen. Toegegeven, deze inspanning ligt op geheel ander terrein en is daarom zo *weinig vergelijkbaar*. Voor de sterke handarbeider ligt die inspanning dan ook heel anders dan voor de hoofdarbeider met zijn zittend leven. Overigens moet onze geachte opponent weten, dat het uitdenken en

op schrift stellen van zijn betoog een al te grote inspanning voor een fabrieksarbeider zou zijn. Vergelijkbaar zou zijn: het schrijven van accountantsrapporten en het bijhouden van een accountantsarchief. Zulke uiteenlopende arbeid zou aan eenzelfde kantoor heel uiteenlopend worden beloond.

Dan de „hogere prestaties”, die niet zouden worden betaald? Juist in de industrie (en juist in Rusland) worden de inkomens gedenivelleerd door de *premies* op extra prestaties. In ons land wordt algemeen „zwart” gewerkt; tegen zwarte lonen, belastingvrij!

De „hogere intelligentie” van de accountant boven zijn jongste medewerker erkent dhr Vos. Al ziet hij de reden voor het verschillende loon niet zitten. Zulk inzicht wil op de duur wel komen. En ook de „hogere werklust” wordt als reëel en fatsoenlijk aanvaard.

Over deze zaken zijn br Vos en wij het dus wel eens. Maar in de harmonie van ons eensgezinde denken komt nu de dissonant: de inkomensverschillen komen even goed voort uit „beter ellebogenwerk, groter sluwheid en betere relaties”. Kijk, dat klinkt niet aardig. En niet eerlijk ook. We verklaarden de inkomensverschillen op vierderlei manier en dan „als regel”. Dat er ook uitzonderingen voorkomen, diskwalificeren de uitzonderingen, zal niemand betwijfelen. Maar het noemen ervan als reële factoren; het eisen dat wij ze ook noemen; gaat ons te ver. De slagzin van de socialistische revolutie luidde steeds: eigendom is diefstal. Vandaag wordt die leus vertaald met: eigendom is uitgestelde belasting-schuld. Kom, laten we dat zo niet overnemen.

Zelfs schuift men ons in de schoenen dat wij inkomens-denivellering zouden wensen. Dat is abstract geredeneerd. Wij gaven een idee van prof. Hartog door, een zinnig idee, dat in Engeland op schrift werd gesteld en in Amerika wordt toegepast. Laat men nu niet zeggen: dat idee staat u voor en „dus” staat u inkomensverschillen voor.

Toen wij onze eerste of tweede baan hadden, op kamer woonden en bittere armoede kenden, kwam een geschrift binnen van een arbeidersorganisatie. Het hele stuk ademde sociale gevoelens, die me aanspraken. Het ging om de medemens, die we niet in de kou mochten laten staan, die we er door moesten helpen en zo voort. Ik trok mijn pen, al lezende, en wilde me als lid melden. Toen kwam de slotzin: „of is uw winterjas misschien nog warm genoeg?” was de tergende vraag. Op die vraag heb ik de pen maar weer opgeborgen. Ik bezat geen winterjas en wist niet hoe ik dat voor de komende winter moest klaren. En ik wenste me niet te melden teneinde subsidie voor een winterjas te krijgen: die wilde ik zelf verdienen.

—o—

Vervolg van pag. 271

Vragen stellen op catechisatie

dat die jongen zoekt, experimenteert en lang niet zo zeker van zijn zaak is, als hij voorgeeft. Of, om het nog anders te zeggen: de predikant kan begrijpen, dat dit protest toch eigenlijk bedoeld is als vraag, al kwam het er niet zo uit. Dit begrip, deze herkenning bij de predikant kan hem een grote dosis mildheid geven bij de ernst van zijn antwoord, zodat hij in alle vriendelijkheid kan vragen: Zullen we nu eens kijken wat de Heilige Schrift daarvan zegt? Dat geldt ook van het autoriteitsprobleem. Als de catecheet in de gaten heeft, dat het heus niet gaat om een aanval op zijn gezag, maar om een mens die zoekt, zal hij bij zijn

afwijzing vol vertrouwen blijven en het zal duidelijk worden, dat hij van zijn jongens houdt en dan komt er ruimte voor de vraag: wat zegt de Here er nu van in Zijn Woord? En heus: daar wordt later wel over nagedacht. Al zouden we het niet zeggen! Wat de Heilige Schrift zegt, gaat mee naar huis en dat wordt later overwogen! De puberteit is een moeilijke periode. Vol reëel gevaar en werkelijke dreiging. Het is ook zo, dat meerderen — voor een tijd? — worden meegesleept door hun eigen denken of door het ongeloof van hun omgeving. Maar gelukkig zie je heel vaak dat de rotsvaste zekerheid van Gods beloften de betrouwbaarheid van onze Here God Zelf alle angst en eenzaamheid van de puberteit overwinnen zodat de jonge mens gebracht wordt tot een weloverwogen en dankbare belijdenis van het geloof. Dus, om kort te gaan: graag ook ruimte op catechisatie voor die vragen, die schuil gaan achter een stuk protest.

M. R. VAN DEN BERG — LEIDEN

JEREMIA

Corruptie gevraagd

De goddelozen lappen bovendien het recht aan hun laars (5 : 28). De sociaal zwakkeren kunnen straffeloos door hen worden uitgebuit, zonder dat ze ergens recht of bescherming vinden. De hele bovenlaag van het volk is door en door corrupt. Dat geldt ook van de profeten en priesters. Die proberen overall geld uit te slaan. Ze zijn door en door vermaterialiseerd (5 : 31). Het beeld dat b.v. van marxistische zijde van geestelijkheid en priesters wordt opgehangen, is weliswaar overtrokken maar helaas niet in alle gevallen uit de

duim gezogen. De priesters in Jeruzalem verrijkten zich ten koste van anderen, met name van de armen. Wat daarbij nog het meest frappeert, zijn de woorden van Jahweh: Mijn volk heeft het gaarne zo. Mijn volk is best tevreden met deze situatie.

Dat is minder vreemd dan het op het eerste gezicht lijkt.

Corrupte leiders vormen voor het volk een alibi om ook zelf corrupt te kunnen zijn. Zo krijgt het volk de ruimte om in dat opzicht ook zijn gang te gaan zonder op de vingers getikt te worden. Want leiders die zelf door en door corrupt zijn en op eigen belang uit zijn en voor wie de normen van Gods Woord niet belangrijk zijn, zullen het volk die normen ook niet voorhouden. Daarom is het volk van God best tevreden met die leiders. De goddeloosheid van hun leiders betekent een rechtvaardiging voor eigen goddeloosheid. En daarom

Br Vos vergeve mij het voorgaande verhaaltje, dat een stukje geschiedenis uit 1931 betekent. Hij kent de dertiger jaren waarschijnlijk uit de boeken, ik heb ze aan den lijve gekend. En als ons christenvolk in deze weeldetijd nog met socialistische tendenzen wil werken, dan is dat (vergeef het mij) een soort salon-socialisme. Als ik aan de armoede van die jaren op de duur ben ontsnapt is dat eenvoudig, omdat ik mijn intelligentie wel moest gebruiken, mijn overuren wel nodig had, mijn inspanning tot het uiterste moest opvoeren, om uit de puré te komen. Daar kwam geen sluwheid bij te pas: een fatsoenlijk man maakt geen promotie over de ruggen van zijn collega's. Daar kwam geen ellebogenwerk aan te pas: ik had geen ellebogen. Daar kwamen geen relaties aan te pas: niemand stelde belang in mijn slagen of ondergaan. Daar kwam wel veel arbeidsvreugde aan te pas, die mijn collega's mij misgundten!

Kom, zeg nu niet: het betoog moet u niet op uw persoon toepassen, zich niet aantrekken. Het word mij wel aangetrokken, dat pakje van een halve liberaal. En dat weiger ik. Dit zo zijnde geven we het woord weer aan J. B. Vos:

U geeft als rechtvaardiging van de bestaande inkomensverdeling, dat uiteindelijk onze inkomens uit Gods hand komen. Ja zeker, maar wij mensen zijn beslist niet te beroerd om God hierin een tikkeltje te helpen, te eigen bate wel te verstaan. Denkt u alleen maar aan woekerrenten, overdreven monopoliewinsten en specialisten-„verschrijvingen”. Even goed als menselijke controle in deze noodzakelijk is, hebben wij de bevoegdheid om er op toe te zien, dat de diverse inkomens niet al te zeer uiteenlopen, zo lang er mensen zijn, die nauwelijks kunnen rondkomen (en die zijn er).

Ja zeker, zegt onze geachte opponent, onze inkomens komen uit Gods hand. Maar... en dan volgt een betoog, dat slechts één ding duidelijk maakt: dat onze inkomens niet uit Gods hand komen. Dat is een tweeslachtig standpunt: het is of het een of het ander. En vermoedelijk is het wel uit Gods hand.

Woekerrente? De wet verbiedt dat. Geen bank zal woekerrente vragen, want geen bank wil met de wet in strijd komen. Monopoliewinsten? Als de omzet van de ene zaak 100 maal zo groot is als de andere, leert Bartjes dat deze zaak ook tenminste honderd maal zoveel winst kan maken. „Tenminste”, omdat de overheadkosten geringer kunnen zijn. Wat is tegen een monopolie op zichzelf? Moet dat soms aan de staat komen? De staat leert ons de Goddelijke regel: gij zult niet stelen; wel te weten gij (burger) zult niet van de gemeenschap stelen — maar als de gemeenschap van u steelt is dat langs democratische weg geregeld. En wat zijn „overdreven” monopoliewinsten? Wat is in het algemeen „overwinst”, waarover vandaag gebabbeld wordt? Iemand stelde mij deze vraag eens; ik antwoordde hem onvoorbereid: winst is wat je nodig hebt om je kosten te dekken; al het overige wordt je niet gegund en is dus overwinst. Maar moet het die kant op onder ons?

En dan de „verschrijvingen” van specialisten. Een verschrijving is in het

algemeen een boekhoudkundige post, die buiten de officiële boekhouding blijft. Een zwarte post dus. U vindt dat niet bij Van Dale maar wel bij specialisten en bij de overheid, schijnt het. Als dat zo is dan is dat mis, heel mis. Daarover kunnen we het eens zijn. Maar hebben „wij” de „bevoegdheid” om op de inkomensverdeling toe te zien? Van wie gekregen? En wie zijn wij? Als ik goed ben ingelicht is het de overheid, die tot taak heeft op de naleving van 's lands wetten toe te zien. Niet „wij”.

—o—

Uit de Bijbel blijkt inderdaad een vorm van nivellering. Mijs inziens is de strekking echter deze, dat God een ieder geeft naar behoefte en niet naar intelligentie of zo iets. In de eerste Christengemeente was er een spontane inkomensnivellering, omdat de rijken gaven aan de armen. Deze mensen hadden God's opdracht in het tweede gebod goed verstaan. Daar is in onze maatschappij geen sprake meer van en daarom is het goed, dat de overheid deze zorg aan zich heeft getrokken. Het zijn merkwaardigerwijs de socialistische regeringen, die deze taak hebben gezien; denk alleen maar aan Drees, die de „steun” regelde en aan de huidige regering, die zorg draagt voor het financieel bijblijven van de minimumloner etc.

Ho even, als het mag. Dat God de Heere, van wie het goud en het zilver is mitsgaders het vee op duizend bergen, naar behoefte geeft is mij uit de Bijbel maar op één plaats bekend. Dat was met het manna in de woestijn, eenmalig en wonderlijk. „Die veel verzameld had hield niet over; die weinig verzamelde had niet te kort.” Maar voor de rest gaf God de Heere in zijn vrijmachtige genade weg, wat Hij wilde en aan wie Hij wilde. Zelfs toen het beloofde land verdeeld werd, per familie, was er slechts één moment, waarop allen even veel kregen. De volgende dag, bij wijze van spreken, was de ongelijkheid al aanwezig. Want de ene vader stierf en zijn land werd onder 5 zonen verdeeld; het land van de andere vader kwam aan slechts één zoon in handen. Er kwam zelfs later een afzonderlijke regeling voor gezinnen, waar geen mannelijke erfgenamen waren: daar mochten de dochters erven. Waarmee haar mannen alsoo een dubbele portie ontvingen. Over dubbele portie gesproken: oudste zonen erfden altijd een dubbel deel, weet u nog?

En dan denk ik aan Job, die schatrijke Job. Na zijn beproeving was hij dubbel rijk. En toch was hij „Godvrezend, wijkende van het kwaad, goed doende aan weduwe en wees.” Wat blijkt er bij de rijke herdersvorst Abraham toch van sluwheid, ellebogenwerk en relaties? Dat Jacob sluw is geweest, inderdaad; kwam toch niet in de plaats van Gods hand? En wat denken we van die „aanzienlijke vrouwen”, die de Heiland dienden met haar goederen?

We komen vandaag niet klaar. Volgende week dus het slot, hopen wij.

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

hebben ze helemaal geen behoefte aan andere leiders.

Bid niet voor dit volk

De situatie in Juda en Jeruzalem is al zo ernstig geworden, dat de HERE niet wil hebben dat Jeremia voor dit volk bidt (7 : 16). Hij wil om zo te zeggen niet het risico lopen dat hij terwille van Jeremia's gebed zijn oordeel en toorn over dit volk zou gaan afwenden zonder dat er van enige omkeer bij het volk sprake is. Het gebed van een rechtvaardige vermágt veel. Soms weerhoudt het de HERE van de voltrekking van zijn oordeel. In Ex. 32 : 7-14 vinden we daarvan een voorbeeld. Terwijl het

volk nog volop bezig is de zonde met het gouden kalf te bedrijven en er dus van bekering geen sprake is, bidt Mozes om afwending van Gods oordeel. En dan luistert de HERE naar dat gebed.

Maar nu wil Hij dat niet meer. Er is te veel gepasseerd. Zolang het volk op deze weg doorgaat, wil Hij zich niet meer laten verbidden. Blijf niet jammeren en smeken om genade en afwending van het oordeel voor dit volk. Bid niet meer voor dit volk. Want er is voor hen nu nog maar één manier om aan dat oordeel te ontkomen: de weg van bekering, van een radicale omkeer.

We moeten de woorden: bid niet voor dit volk, dus in hun verband verstaan en niet in absolute zin. Natuurlijk mocht Jeremia best bidden om de bekering van het volk. Dat mag altijd. Maar een gebed dat alleen maar vraagt om afwending van Gods oordeel in een situatie van verharding, mag niet

altijd. Er kan een moment komen waarop de HERE zegt:

nu wil Ik dat gebed niet meer horen. Bid daar niet meer om. Alleen bekering kan het oordeel nu nog afwenden.

Oude paden

Tot die bekering blijft de HERE zijn volk oproepen (6 : 16): Gaat staan aan de wegen en ziet en vraagt naar de oude paden, waar toch de goede weg is, opdat ge die gaat en rust vindt voor uw ziel.

Daar gaat het Jahweh nog steeds om. Hij wil graag dat zijn volk rust vindt. Die rust is niet te vinden op de weg die ze nu gaan. Ze moeten daarvoor terug naar de oude paden.

Deze woorden mogen nooit gebruikt worden als een propagandamiddel voor conservatisme of ter versteviging van traditionalisme. Conservatisme zonder meer betekent nog geen waarborg dat

iemand op de goede weg is. De oude paden, de goede weg, is de weg van Jahweh en van Zijn Woord. Alleen wie Jahweh volgt en zijn juk op zich neemt, is op de goede weg en vindt rust. Maar wie Hem volgt, moet wel eens vastgeroeste tradities loslaten.

Dat geldt ook voor ons. Alleen als we Christus volgen en Zijn juk op ons nemen, zijn we op de goede weg waar we rust vinden (Matth. 11 : 29).

In de verhouding tot Hem zijn woorden als conservatief en progressief onbruikbaar. Christus volgen en zijn juk op je nemen betekent de ene keer: vasthouden wat je hebt. Maar de andere keer vraagt het juist een radicale omkeer en het loslaten van wat we gewoon waren. Het enige criterium voor de goede weg is Christus zelf en zijn Woord. Alleen als we Hem volgen en als Zijn Woord ons kompas is, zijn we op de goede weg en zullen we rust vinden.

H. LANGERAK — UTRECHT

Zoeken naar sonde en sieraad

Het wonder van het woord en het woordgebruik is zo overweldigend, dat het boeien blijft, altijd en eeuwig.

Want het woord is, als middel om samen te leven, het rijkste dat de Schepper ons schonk. Je kunt met het woord niet alleen vragen om brood, of zeggen dat je gaat vissen — hoe belangrijk dat ook kan zijn — je kunt er ook je hart mee bloot leggen voor God en mensen.

Zeker, dat kun je ook met muziek en met kleuren, maar fijner, nauwkeuriger, muzikaler en schilderachtiger, kan het met het woord.

In het woordgebruik is, afgezien van de vele, vele talen die op onze planeet worden gesproken, een oneindige variatie mogelijk. Variaties in woordkeus, woordklank, woordschikking, woordbeeld en woordspelingen.

En nu is dit het verrassende: ondanks dit overrompelende mogelijkheden scala, blijft de woordkunstenaar toch herkenbaar. Want hij kan alles zeggen, maar alleen op *zijn* wijze. Hij mag dan, om het met de vlaamse dichter Paul Snoek te zeggen, een „uitvinder” zijn, „een uitvinder met zachte handen in de taal”, het blijven *zijn* handen.

Deze gedachten moest ik eerst kwijt, voor ik iets op papier kon krijgen over het werk van de dichteres „bartinha”, die mij iets van haar werk deed toekomen.

Zij is een jonge vrouw die in haar woordkeus vanzelfsprekend modern is en dus voor oudere poëzieminnaars, die o.a. gewend zijn aan het rijm, wat moeilijk te volgen. Maar eenmaal over die barrière heen, is het betreden veld vol verrassingen.

Haar verzameling noemde ze: zoeken naar sonde en sieraad.

Deze allitererende titel is veelzeggend. Een sonde is een peilstift waarmee artsen o.a. een wond diepte meten. Als de dichteres dus op zoek is naar sonde en sieraad, dan speelt ze naar een mogelijkheid om de wonden die het leven slaat te leren kennen en als het kan, te helen. Daarnaast kijkt ze uit naar alles wat mooi is en het leven mooi maakt.

Een zwarte dag

Voor het overgrote deel van ons volk was donderdag 26 augustus een zwarte dag, een dag die het diep terneersloeg, ja verbijsterde. We hadden vurig gehoopt, ja, verwacht dat al die, soms zeer vileine, geruchten omtrent het gedrag van de Prins leugen en bedrog zouden blijken. En toen hoorden we zo heel wat anders. De Prins der Nederlanden, die we hoogachtten, op wie we trots waren, van wie we hielden, de man die zo ontzaglijk veel voor ons volk heeft gedaan en de naam daarvan hooghield, had ons zo bitter teleurgesteld.

Bij allen in wie de liefde voor de Koningin en haar huis, de dankbaarheid aan de Oranjedynastie, de blijdschap over het bezit van juist *deze* constitutionele monarchie nog een dieper dimensie heeft, bij wie dit alles namelijk is opgenomen in het leven van hun geloof en hun dagelijks gebed dringt dit trieste gebeuren tot verootmoediging. Want de Prins is de Prins van ons volk, van *ons*. Hij was en is en blijft één der onzen. Als het goed met ons staat zullen we niet hoogmoedig en hypocriet of hem nazien, maar wéten, gelóven dat we niet beter zijn dan hij.

En hem vasthouden en trouw blijven in onze liefde en ons gebed. Met ontroering zullen we hebben gelezen hoe de Prins heeft bekend dat wat hij deed volkomen mis is geweest. Als christenen zullen we nu het woord in gedachtenis houden dat het boetkleed de man niet ontsiert. Een woord dat *wáár* is — mits het niet gezegd wordt door hem die dat kleed draagt! En dat is hier zeker niet het geval.

Met pijn in het hart zullen we hebben gelezen dat de Prins het uniform dat hij meer dan dertig jaar geleden aantrok toen ons volk in de diepste nood verkeerde en sinds met ere droeg voor altijd heeft uitgetrokken. Maar ook met blijdschap hebben gehoord dat hij hoopt het land te mogen blijven dienen — een hoop die tegelijk een *belofte* is!

En voorts: wie in deze zonder zonde is werpe de eerste steen op hem!

In zeer bijzondere zin gaan vooral nu onze gedachten uit naar onze innig geliefde Koningin Juliana.

Maar de titel suggereert meer. Want dat woord „sonde” doet direkt denken aan „zonde” en daardoor zegt de titel ook dat het zoekend door de wereld, door het leven gaan, vol gevaar is. Want je stuit niet alleen steeds weer op de gebrokenheid van het leven, maar je draagt ook een hart mee dat, o zo gemakkelijk, valt en opgaat in het mooie of ondergaat in de ellende.

Het eerste gedicht luidt:

ik lach
jij lacht
hij lacht
wij lachen
jullie lachen
zij sterven

We leven en hebben ons plezier in een wereld waar de dood het laatste woord heeft. Van dat ongevoelig in het leven staan, spreekt ook:

vandaag is net als gisteren
we spinnen ons ijzeren ratioweb
hebben ons onbereikbaar
onkwetsbaar face opgezet
op sluipzolen huichelachtig
gehandschoeid omzichtig fluitend
verscholen achter rouwfloers
maar daarbij juichend ons
hart vasthoudend zien we
weer iemand geveld

Er verandert niets in de wereld. Vandaag is net als gisteren. We zorgen door onze rationele activiteiten dat we het goed hebben en dragen daarbij ons welwillendheids-masker. Pinken een traan weg bij de krematie van een konkurrent en zijn blij dat we hem kwijt zijn. Van het gebrek aan openheid in de onderlinge verhouding geeft ook het volgende gedicht een pregnante tekening:

we spelen
verstoppertje
in haast je over
of een
potje zwijgen
jij in jouw klein hoekje
en ik in 't mijn

Ik doe hier en daar maar een greep uit de bundel om een indruk te geven hoe scherp en verrassend deze sensibele mens haar gevoelens in woorden weet door te geven.

Soms wordt alles haar te veel. Als ze dan net ook nog van kamer verwisselt is er de fanatieke onrust.

Wat moet dit alles juist voor háár zijn geweest! Welk een onvoorstelbaar zware opdracht vervulde zij toen minister Den Uyl de verklaring over haar gemaal voorlas die vóór alles de hare was. Daarin bereikte zij eenzaam een hoogte van plichtbetrachting die niemand zich kan indenken.

In mijn hoofd resonneert steeds een woord dat Koningin Juliana sprak toen zij de regering aanvaardde. Dit woord: „Ik ben geroepen tot een zaak, die zó zwaar is, dat niemand die zich daarin ook maar een ogenblik heeft ingedacht, haar zou begereen.”

Dat tot die zaak ook zou behoren wat zij in deze weken volbracht, zal zij nimmer hebben vermoed. Gelukkig het volk dat als koningin Juliana van Oranje-Nassau heeft.

En laten wij haar en haar man, haar kinderen en kleinkinderen dagelijks overgeven in onze gebeden aan Hem die de Koning der koningen en zo ook onze hemelse Vader is. V. Veenhof

ik heb een bank
in elkaar geslagen
en de kussens eraan gestrikt
ik heb een kleed
aan de grond genageld
en de pers erop gevlijd
ik heb een kast
beschroefd gemoerd
en de boeken erin gestreeld

nu heb ik
een muur
om mijn hart
gebouwd
en verwacht de vlag
op het toppunt
van de modderschuit

In dit gedicht valt vooral het suggestieve woordgebruik op. Je voelt de gejaagdheid. Er is telkens iets: een bank, een kleed, een kast. Eerst wordt er fanatiek aan gewerkt, maar als er wat af is, is er een zekere rust om er de laatste hand aan te leggen.

Totdat alles klaar is, dan is er de muur, de eenzaamheid. Wat geweldig leek is in wezen een flop.

Tenslotte, de geloofstrijd blijft natuurlijk ook niet ongezegd.

heer
als wij ieder van ons weg zien gaan
alles om ons heen
leeg zien worden
we ons totaal verloren voelen
blijf bij ons
als alles zwart is
uw wereld ons verstikt
wij geen uitweg meer zien
heer blijf bij ons
verbreek de verbinding niet
al willen wij soms graag
dat u het touw loslaat
laat ons uw licht zien
ons bij u geborgen weten

Gelukkig valt er voor haar die haar Heiland kent ook dankbaarheid uit te zeggen. Na een gedicht dat eindigt met deze strofe:

vandaag wil ik u vragen heer
omdat u bent mijn heiland
onttrekt u mij aan satans macht
en breng mij in uw heil-land

volgt er ook een lied dat getuigt van haar vaste vertrouwen op Gods beloften.

Er staat boven: mijn goedheid zal van u niet wijken en het verbond van mijn vrede zal niet wankelen. Jesaja 54 vers 10.

met blijdschap deelt de heer ons mee
over zijn vredefeest
dat hij als mens geboren werd
is voor ons heil geweest

hij kwam als mens hij stierf als mens
met goddelijke kracht
en juist donkere eenzaamheid
bewees zijn vredemacht

gods goedheid werd aan ons beloofd
jesaja zei het al
genade staat voor puinhopen
omdat god helpen zal

zo mogen we het nieuwe jaar
vertrouwen op de heer
dwalen we in een doolhof rond
hij is er keer op keer

Tot zover. Ik hoop dat het gelezene u een indruk gegeven heeft van het werk dezer dichteres. Helaas kan ik u niet verwijzen naar de boekhandel om meer van haar werk te lezen en te genieten. De bundel is nog niet bij een uitgever aangeboden. Ik hoop dat het spoedig gebeuren zal en dat ik het u dan kan doorgeven.

C. VEENHOFF — KAMPEN

Een „stichting”

Zoals onze lezers weten hebben een aantal broeders onder ons een „Stichting” in het leven geroepen die tot doel heeft een gereformeerd seminarie in het leven te roepen en te onderhouden ter opleiding van predikanten. Ik wil in mijn bespreking van de „opleiding” daarover ook een en ander opmerken. En omdat leringen **wekken**, maar voorbeelden **trekken**, wil ik beginnen met in het kort iets over een paar stichtingen te vertellen.

■ Een „noodoplossing”

Kort na de tweede wereldoorlog nam de toenmalige minister van justitie een belangrijk besluit. Het was er een omtrent de voogdij over de kinderen, wier ouders uit de ouderlijke macht waren ontzet of daarvan waren ontheven.

Tot op dat moment was het veelal zo, dat zulke kinderen — voor zover ze tot een geref. of andere kerk behoorden — onder de voogdij van de diakenen van de respectieve kerken werden geplaatst. Daaraan werd toen radikaal een eind gemaakt! Dat was o.a. het gevolg van de slordige wijze waarop vele vergaderingen van diakenen zich van hun voogdijplichten kweten.

De minister bepaalde toen dat de voogdij over „voogdijkinderen” alleen zou worden verleend aan door hem erkende instellingen die zich speciaal met de voogdij over zulke kinderen belastten. En een voorwaarde voor de erkenning van zo'n instelling was o.a. dat zij een bevoegde kracht voor het „maatschappelijke werk” ten opzichte van de „kinderbescherming” in haar dienst had.

Toen deze ministeriële beschikking bekend werd heeft het Comité van de Diakonale Conferentie zich onmiddellijk over deze zaak beraden en het gevaar daarvan ten volle onderkend. Het betekende immers dat „voogdijkinderen” die lid van onze kerken waren onder de voogdij van „vreemde” voogdij-instellingen zouden worden geplaatst! En „voogdij” betekent **het bezit van de volle ouderlijke bevoegdheid!** Mocht men toelaten dat deze, zich altijd in uiterst beklagenswaardige toestand bevindende kinderen door „vreemde” instanties zouden worden opgevoed? Mochten de kerken dit lijdelijk aanzien?

Deze kinderen loslaten? De kerken zelf konden niets meer doen. De mogelijkheid daartoe was door de regering afgesneden. Bovendien: kan een kerk, in casu een kerkelijke vergadering, kerkeraad of „diakonie”, de volle verantwoordelijkheid voor de opvoeding van, de „ouderlijke macht” over, zulke kinderen op zich nemen?

Het genoemde Comité heeft deze zaak toen op een landelijke diakonale conferentie ter sprake gebracht. De kwestie is daar breedvoerig besproken. We hadden het voorrecht dat zich onder ons een paar broeders bevonden — o.a. onze onvergetelijke broeder Krol, toen nog directeur van een — en één van de „zwaarste” — rijksopvoedingsinrichtingen en Mr. Roeleveld — die deze materie door en door kenden!

Na allerlei mogelijkheden besproken te hebben heeft toen de algemene diakonale conferentie met algemene stemmen besloten het Comité van de conferentie te verzoeken een aantal broeders en zusters uit te nodigen een stichting in het leven te roepen die als voogdij-instelling ten behoeve van onze kerken zou optreden.

Maar — en daar wil ik nu met alle nadruk op wijzen: dat geschiedde omdat er toen geen andere mogelijkheid was om dit onmisbare werk ter hand te nemen;

en dat geschiedde na grondig overleg met hen die dat werk vroeger hadden gedaan maar dat niet langer **mochten** doen; en dat geschiedde alleen toen het verzoek daartoe van deze broeders-ambtsdragers was uitgegaan!

■ Het schone begin

De Stichting Geref. Kinderbescherming is toen onmiddellijk in het leven geroepen. Dat was ook een eenvoudige zaak.

Een aantal mensen besluit een niet winst beogend project ter hand te nemen. Zij maken een reglement daarvoor. Vormen zelf het bestuur daarvan. Gaan naar een notaris die de stichtingsacte opmaakt. (Meestal staat daarin dat het bestuur zelf bij vacatures nieuwe bestuursleden benoemt!). En de zaak is voor elkaar!

Later kwam er nog de bepaling bij dat zo'n stichting zich bij de overheid als zodanig moet laten inschrijven.

Het werk van de Stichting Geref. Kinderbescherming ging vlot van start.

Ze kreeg onmiddellijk erkenning van de minister van justitie.

Niet alleen ten aanzien van de voogdij over kinderen, maar ook ten aanzien van alle andere vormen van kinderbescherming! Zij vond in de heer Rosenbrand een destijds toegewijde beroepsfunctionaris. En zij verwierf „een goede ingang” bij de kerken. En ze kreeg ook al gauw, zoals mij daar zelf werd medegedeeld, een goede naam bij het ministerie van justitie. Toen een kindertehuis nodig bleek offerden de kerken successief een miljoen daarvoor.

Zelf heb ik de fijnste herinneringen aan de eerste reeks jaren van het bestaan van deze Stichting. Jarenlang is door het bestuur in, ik mag wel zeggen, **volmaakte** harmonie gewerkt. Ik heb meermalen gezegd dat deze tak van arbeid het mooiste onderdeel van mijn werk was — al was het ook gevolg van dikwijls onbeschrijflijke ellende in het leven van ouders en kinderen met wie de Stichting in aanraking kwam. Maar — juist dáárom was dit werk ook zo mooi.

Het was een feest toen het kindertehuis „De Driehoek” in Ede werd geopend.

■ Het conflict

Maar in de kerk schijnt nooit iets blijvend goed te mogen gaan.

Het kerkelijke conflict van 1967 kwam. In **meerderheid** wilde het bestuur het werk onveranderd gezamenlijk voortzetten. Moest ook dit kapot!

Maar: er kwam een nieuw bestuurslid in die dagen. En nadat hij op hartelijke wijze was welkom geheten, verklaarde hij dat hij de besluiten van het bestuur niet zonder meer voor wettig zou houden, omdat een aantal bestuursleden (de „buitenverbanders”, zij vormden de meerderheid!) geen wettige bestuursleden meer waren!

Toen bij meerderheid van stemmen besloten was de arbeid gezamenlijk voort te zetten — daar kwam het besluit op neer — vergaderde de minderheid van het bestuur, **zonder daarvan iets aan hun medebestuurders te zeggen, een paar dagen later apart**. Die minderheid had reeds een aantal nieuwe bestuursleden aangetrokken! Het personeel had onder leiding van Rosenbrand schriftelijk verklaard niet onder een „interkerkelijk” bestuur te willen werken. En zo werd de meerderheid van het bestuur, op een wijze die ik liever niet kwalificeer, **uitgerangeerd**.

Uiteraard had die het onwillige personeel kunnen ontslaan! Want wat dat deed was de aankondiging van een staking van het werk. Maar dan zou een chaos zijn ontstaan waarvan de kinderen de dupe zouden zijn geworden. Bovendien was er onder alle kinderen die de stichting onder haar hoede had slechts één die tot een „buitenverbandse” kerk behoorde.

En daarom besloot de meerderheid van het bestuur in deze in-droeve gang van zaken te berusten.

OM TE LEZEN

Milo over A. den Doolaard:

Na het ontbijt zonder den Doolaard elke dag even het jachtveld in. Over prikkeldraad en door zandverstuiving. Milo heeft een leuke konijnenstand en oogst telkens met genoeg enkele exemplaren: voor de pot en voor vrienden. Voor de reebok zit hij deze zomer graag lang voor zonsopgang aan — op een sportief laddertje, vijf meter hoog. Tussendoor ziet hij met gepaste blijdschap, welke fraaie exemplaren van het andere geslacht los rondlopen; hem is niets menselijks vreemd. Hoewel midden zestiger is hij in staat een wild varken van tachtig kg alleen in de auto te krijgen — laat staan een schrijver als A. den Doolaard. Hoe? Wie niet sterk is moet slim zijn. In elk geval sukkelt Milo nog nergens aan en is diep bewogen met elke verouderende schrijver, die de namen van zijn medejagers door elkaar haalt. (komt niet in NRC/Hbl) D.W.L.M.

Maar dat gebeurde met een stekende pijn in het hart!

■ Wat nu!

De klemmende vraag van deze „meerderheid” was daarna: wat moeten wij **nu** doen? Men moet om het klemmende van deze vraag te beseffen goed weten dat het **bezit** van de Stichting — dat wil zeggen: meer dan een miljoen! — **uitsluitend en volledig bezit en eigendom** van de Stichting was!

Wat men aan een stichting geeft is men namelijk kwijt. Dat wordt het onbetwistbare eigendom daarvan.

En daarom hadden de kerken over de eigendommen van de Stichting Kinderbescherming **niets** te zeggen!

De „meerderheid” was evenwel van oordeel dat het vanuit moreel gezichtspunt noodzakelijk, ja eis van **goede trouw** was, dat het vermogen van de Stichting dat door de **gezamenlijke** kerken was bijeengebracht, tussen de **uiteengescheurde** kerken-groepen naar billijkheid zou worden verdeeld! En dat te meer nu zij zich met alle kracht tegen de scheur in de kinderbescherming had verzet. De door de „meerderheid” — nota bene op aanraden van de „minderheid”! — daarna opgerichte nieuwe Stichting Kinderbescherming deed dan ook het verzoek om tot een billijke verdeling van het gezamenlijke vermogen te komen.

Er werd veel over gesproken.

Maar het eind was een botte afwijzing.

Ten einde raad nam de nieuwe Stichting een advocaat in de arm — gespecialiseerd in de materie van de stichtingen — om advies in te winnen. Deze kreeg opdracht te proberen alsnog een minnelijke schikking tot stand te brengen.

Maar ook deze had geen succes.

Ten slotte gaven we hem opdracht een poging te doen een minnelijke schikking via de rechter te realiseren.

Toen dit proces daartoe was aanhangig gemaakt beantwoordde de „oude” Stichting dat met een proces harerzijds waarin de eis werd gesteld dat de „meerderheid” van het bestuur als onwettige bestuursleden zouden worden gediskwalificeerd en dus van hun bestuurslidmaatschap zou worden vervallen verklaard! Dan had de „minderheid” volledig vrij spel.

Het was afschuwelijk: proces tegenover proces.

Wij, de „meerderheid”, voerden het alleen omdat we ons moreel verantwoordelijk voelden voor het goed dat juridisch wel „eigendom” van de Stichting, maar in ethische zin dat van de gezamenlijke kerken was.

Toen de processen „op de rol” stonden, dus officieel op gang waren gebracht, heb ik nog eens een gesprek met onze advocaat geëngageerd — ik lag toen in het V.U.-ziekenhuis — om alsnog een poging te doen om tot een minnelijke schikking alsnog te overwegen. Hij heeft zijn best gedaan. Maar kreeg weer nul op het request!

■ De wonderlijke oplossing

Ik herinner me nog levendig hoe mij in het ziekenhuis deze zaak, ik mag wel zeggen, nacht en dag bezig hield!

En toen gebeurden er wonderlijke dingen! In november 1971 kreeg ik in het V.U.-ziekenhuis van een Arrondissementsrechtbank ergens in ons land een brief. Ik keek daar vreemd van op! Wat had die met mij en ik met haar te maken?

En nog vreemder werd die zaak toen ik de brief open maakte en de inhoud zag. Hij was namelijk geadresseerd: Geref. Kinderbescherming, Postbus 103, Ede.

Mijn eerste indruk was: hier is een vergissing in het spel. Maar — de brief was duidelijk aan mij geadresseerd!

En dus nam ik de vrijmoedigheid hem te lezen.

En toen werd het raadsel opgelost. Na een mededeling over een zakelijke aangelegenheid volgde daarin namelijk dit:

„Van deze gelegenheid wil ik tevens gebruik maken om U mee te delen dat het in mijn

voornemen ligt per 15 december a.s. de begeleiding van alle gezinsvoogden in mijn arrondissement voorzover thans nog bij U berusten aan Pro Juventute over te dragen. Van de uitvoering van dit voornemen zal ik slechts afzien indien tijdig voordien mij gebleken is dat zowel bestuurlijk als anderszins ten aanzien van Uw instelling de interne conflicten zijn opgelost.”

Hieronder stond: „Copie van dit schrijven werd door mij verzonden aan” en daarna volgden de namen van enkele personen onder welke ook de mijne!

Ik was perplex.

Want ik had met de afzender van de brief noch direct noch zijdelings ooit contact gehad. Jaren daarvoor had ik hem eens eenmaal ontmoet.

Maar het verhaal is nog niet uit. Een paar dagen later belde mij de secretaris van de „nieuwe” Stichting op en zei: „Ik heb een bijzonder verheugende mededeling voor u: de „oude” Stichting gaat eindelijk toch met een minnelijke schikking accoord”!

En die kwam daarna ook tot stand!

■ Een bericht

Laat ik aan dit verhaal nog toevoegen dat het tot stand komen van de minnelijke schikking door prof. Trimp, een van de bestuursleden der oude Stichting, in het Ned. Dagblad op verzoek van het bestuur zó werd meegedeeld. Ik geef het bericht door zonder commentaar: „Na het uiteengaan van de wegen is nog herhaaldelijk over de gevolgen (met name: de financiële gevolgen) van deze zaak overleg gepleegd; toen geen overeenstemming kon worden verkregen, is allereerst van de kant van hen, die buiten het verband der kerken waren geraakt, getracht in deze zaak hulp te verkrijgen van de wereldlijke rechter. Maar tot aller vreugde is die procedure niet voortgezet; er kon een schikking worden getroffen, die analoge trekken vertoont met de boedelscheiding binnen de Stichting Emeritering. Op deze wijze kon deze zeer bittere zaak onlangs toch nog door onderling overleg worden geregeld.”

Tot zover deze week.

Volgende week D.V. verder.

Kerknieuws

Breukelen — Op zondag 8 aug. jl. werd kandidaat P. Busstra uit Luinjeberd (Fr.) bevestigd in het ambt van Dienaar des Woords in de kerk te Breukelen in de vakature Dr M. J. Arntzen. Als bevestigiger trad op Ds J. D. Houtman te Wezep (Gld.), die daarbij preekte over II Korinthiërs 4 : 5 en 6. Aan de handoplegging namen behalve Ds Houtman, Ds E. R. Postma te Eindhoven (voorheen te Breukelen), Ds Joh. C. Schaeffer te Emmeloord en Ds H. Smit te Barendrecht deel. In de avonddienst deed Ds Busstra intrede waarbij hij het Woord bediende met Romeinen 15 : 14-16. In een samenkomst, bellegd na de kerkdienst, voerden achtereenvolgens het woord: een afgevaardigde van de kerkeraad, een broeder uit Baarn namens de regio, de burgemeester van Breukelen, Ds Smit als één der begeleiders van onze studenten en tot slot de bevestigiger Ds J. D. Houtman.

Haren (Gron.) — In het Kort Verslag van de kerkraadsvergadering, gehouden op 23 aug. 1976, lazen wij het volgende: „Gesproken wordt over enkele voorstellen, die werden gedaan door de Chr. Geref. kerkeraad op de gecombineerde kerkraadsvergadering op 10 mei jl. De kerkeraad besluit naar aanleiding van het verzoek om uitbreiding van het contact tot regionaal niveau op de volgende regionale vergadering een voorstel in te dienen tot het benoemen van een commissie, die met een daartoe door de Chr. Geref. aan te wijzen commissie, zal onderzoeken welke mogelijkheden hierin zijn en welke belemmeringen er eventueel dienen weggenomen te worden. De kerkeraad zal gezamenlijke bijbelkringen of gespreksgroepen van harte stimuleren en staat niet afwijzend tegenover gezamenlijke evangelisatiearbeid in onze woonplaats. Overwogen wordt de mogelijkheid ook in Haren eens een „Kom-in dienst” te organiseren. Ook staat de kerkeraad niet afwijzend tegenover gezamenlijke hulpacties, doch dit acht hij een zaak van de gemeentelieden op zich”.

Nieuws uit breder kring

Urk — De groep (syn.) gereformeerde kerkleden, die zich begin dit jaar heeft onttrokken aan het (syn.) gereformeerde kerkverband en is overgegaan tot het stichten van een „noodgemeente”, heeft nu besluiten aansluiting te vragen bij het kerkverband van de Chr. Geref. Kerken. De gemeente heeft enige tijd geleden verklaard een zelfstandige gemeente te willen zijn. De kerkeraad heeft dit verzoek ingediend na overleg met de gemeente. In de eerste week van september zal de klassis Zwolle van de Chr. Geref. Kerken dit verzoek waarschijnlijk in overweging nemen.

Tijdens een ledenvergadering van de **Reformerende kerk** op Urk, de gemeente van Ds J. B. van Mechelen, is de leden gevraagd om door middel van een soort enquête hun voorkeur kenbaar te maken voor een bepaald kerkverband. Als keuzemogelijkheden waren opgegeven: de Chr. Geref. Kerk en de Geref. kerken zowel binnen als buiten verband. Ook was er ruimte gelaten voor een andere mogelijkheid. Tevens is de leden gevraagd om mee te delen of zij, wanneer een bepaalde keuze is gemaakt, ook een andere mogelijkheid aanvaardbaar te achten, indien een andere keus de meerderheid zal behalen. Na afsluiting van de genoemde enquête zal de kerkeraad trachten aan de hand van deze opiniepeiling een gedragslijn te bepalen. Ds Van Mechelen heeft indertijd aanbevolen te kiezen voor aansluiting bij het kerkverband van de „binnenverbanden”, maar meent, dat hij de anderen niet kan voorschrijven om die keus ook te maken. Intussen heeft de (syn.) gereformeerde predikant Ds W. Feenstra, die op Urk vorig jaar zijn intrede deed, een beroep aangenomen naar de kerk te Marum (G.). De hele kerkelijke ontwikkeling, die mede resulteerde in het ontstaan van de reformerende kerk en van de dolerende noodgemeente, heeft deze predikant de laatste tijd zoveel spanningen in zijn ambtswerk bezorgd, dat hij daarom op medisch advies het beroep naar de (syn.) gereformeerde kerk te Marum heeft aangenomen.

Rektifikatie. De Centrale Diaconale Conferentie wordt niet gehouden op 11 aug., zoals eerder vermeld, maar op **11 september**.

De Heere heeft tijdens de vakantie tot Zich genomen mijn man onze vader en grootvader

K. Ramondt

„Zalig de zachtmoedigen, want zij zullen de aarde beërven.”

Mede namens kinderen en kleinkinderen,

C. W. Ramondt-Voogt

Leerdam, 28 augustus 1976
M. v. St. Aldegondestraat 12

Zeer onverwachts nam de Heere uit ons midden weg onze mede-broeder ouderling

Krien Ramondt

Wij zijn dankbaar voor het werk dat hij als ouderling zo trouw mocht doen.
Matth. 25 : 21

Namens de kerkeraad der Geref. Kerk Vrijgemaakt,
Ds P. Veldstra, praeses
A. v. Gent, scriba

Leerdam, 28 augustus 1976

Matth. 28 : 18-20

Wij zijn diep getroffen door het bericht dat de Heere plotseling tot Zich heeft genomen ons medebestuurslid

K. Ramondt

Met blijmoedigheid diende hij ruim 40 jaar de zendingscommissie, eerst als penningmeester, later als scriba. Bovendien was hij sinds 1969 scriba van het Zendingsmoderamen van de met Leerdam samenwerkende Kerken. Wij bidden zijn vrouw en kinderen Gods sterkte toe in dit grote verlies.

Zendingsmoderamen en
Zendingscommissie
van de Geref. Kerk van
Leerdam.

Leerdam, 28 augustus 1976.

De HERE dankbaar, berichten wij U dat onze lieve ouders,

A. J. van der Velden

en

M. van der Velde-Rooymans

40 jaar voor elkaar en voor ons gespaard zijn gebleven.
Wij hebben dit feest in familiekring gevierd.

Hun dankbare kinderen
en kleinkinderen

Vlaardingen, 2 september 1976
Prins Hendriklaan 2

Geloofd zij God met diep ontzag.

Donderdag 16 september D.V. zijn onze lieve ouders en grootouders,

H. v. d. Neut

en

A. A. v. d. Neut-Veenfliet

40 jaar getrouwd.

Wij willen deze dag blij herdenken op vrijdag 17 september a.s. in de zaal van de Geref. Kerk aan de Dillenburgstraat te Breukelen. U bent van harte welkom op de receptie van 17.00-18.30 uur.

Hun dankbare kinderen
en kleinkinderen:

Krommenie,
E. Pot-v. d. Neut
A. Pot (Anja, Jacob,
Henkjan, Erica)
Utrecht,
J. Boender-v. d. Neut
J. Boender (Barbara)
Heerde,
C. v. d. Veen-v. d. Neut
S. v. d. Veen (Kees,
Angeniet, Henk)
Hoorn,
J. v. d. Neut
R. v. d. Neut-Westra
(Agnes, Eric)
Haarlem,
C. v. d. Neut
M. v. d. Neut-v. Tuyl
(Christa, Frank)
IJsselstein,
H. v. d. Neut
J. v. d. Neut-Braster
(Marjolein)
Alkmaar,
G. v. d. Neut
E. v. d. Neut-Roos
(Joost, Jules)
Utrecht,
A. v. d. Neut

Breukelen, Willem Torckstraat 11